Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXII. Ч. 151. ДЖЕРЗІ СИТІ І НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 9-го СЕРПНЯ 1955. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, AUGUST 9, 1955. No. 151. VOL. LXII.

ДЕМОКРАТИ ПІДКРЕСЛЮЮТЬ СВОЮ СПІВПРАЦЮ З УРЯДОМ

Вашингтон. — Спікер Палати Репрезентантів Сем Рейберн заявив, що 84-ий Конґрес на своїй першій цьогорічній сесії прийняв багато конструктивних законопроєктів. Це число нових законопроєктів було б ще більше, коли б були співпрацювали з урядом також і республіканці. Рейберн твердив, що Конґрес із демократичною більшістю мав багато перешкод від урядової Республіканської Партії, і тому президент Айзенгавер мусітиме натиснути на свою партію в 1956 році, коли схоче, щоб його законодатна програма була вповні здійснена. — Але віце-президент Ричард М. Ніксон заперечив твердження Рейберна і твердив, що демократи не підтримували більше уряд президента, ніж це робили республіканці. Ніксон казав, що перша сесія 84-го Конґресу має гарні успіхи в закордонній політиці, але в домашньому законодавстві ця сесія залишила великі недостачі, бо не могла прийняти цілого ряду дуже важливих законопроєктів, як напр. законопроєкт про будову шляхів, будову нових шкільних будинків, законопроєкту про соціяльне забезпечення та інших. Також і голова Республіканського Крайового Комітету Лїонард В. Голл критикував демократів за те, що вони заблькували цілий ряд урядових законопроєктів, недопускаючи до їх ухвалення. Демократичний сенатор Вейн Морс твердив, що республіканці об'єдналися з групою реакційних демократів і не допустили до ухвалення багатьох законопроєктів, які відносяться до внутрішніх справ. В цій дискусії про успіхи цьогорічного Конґресу забрали слово й провідники Сенату, які погодилися в тому, що 84-ий Конґрес під час першої сесії виконав добру працю в ділянці закордонної політики. Але вони не погодилися в оцінці Конґресу в ділянці внутрішньо-політичного законодавства. Провідник сенатської демократичної більшости сенатор Линдон Б. Джансон хвалив першу сесію Конґресу з демократичною більшістю за те, що Конґрес об'єднав націю для „політики, яка має охороняти волю та зберегти мир у світі". Він казав, що цей Конґрес не виправдав побоювань тих, які гадали, що буде порушена американська система, коли Конґрес не матиме більшости з тієї самої партії, з якої є виконна частина уряду. Але з цим твердженням сенатора Джансона не погоджується провідник республіканської меншости в Сенаті — сенатор Вільям Ф. Новленд. Він твердить, що для добра держави ця партія, яка виграє президентуру в Конґресі, повинна мати також більшість в Конґресі, бо „перевибрана республіканська адміністрація в 1956 році, на думку сенатора Новленда, не могла б виказатися успіхами, коли б знову демократи мали більшість в Конґресі". Сенатор Новленд казав, що демократична більшість в Конґресі не полагодила багатьох урядових, дуже важливих законопроєктів.

Труман має надію на мир у світі

Кензас Ситі, Мо. — Бувший президент Геррі С. Труман сказав на пресовій конференції, що вигляди на міжнародний мир „кращають, починаючи від 1946 року". Він додав, що „всі ми працюємо над тим", щоб запанував мир у світі, і тому можна „оптимістично дивитися в майбутнє". Ця пресова конференція була скликана в зв'язку з публікацією спогадів бувшого президента, які мають називатися „Роки вирішень", і яких перший том появиться вже 2 листопада цього року, а другий том в лютому 1956 року. Перед книжковою появою, ці спогади будуть друкуватися серіями в таких періодичних виданнях „Ню Йорк Таймс", „Ди Ст. Луїс Пост Діспеч" і „Лайф Магазин". І-ий том матиме 608 сторінок (320,000 слів). Труман сказав, що його спогади викличуть „протилежні оцінки", бо „де говориться правду про справи, де вона не була знана", там мусять бути різні оцінки і зацікавлення. Автор не хотів говорити про подробиці своєї книжки, поручаючи журналістам, щоб самі прочитали „Роки вирішень".

Число затруднених зросло до рекордових 64-ох мільйонів

Вашинґтон. — Статистичне Бюро при департаменті праці повідомляє, що число затруднених в місяці червні цього року по раз перший в історії цієї країни перевищило 64,000,000 осіб. Департамент праці передбачає, що число затруднених буде зростати аж до початку осени цього року. Огляд умов праці в 149-ох більших промислових районах показує, що в найближчому часі треба сподіватися збільшення числа затруднених в трьох четвертих цих районів.

В АМЕРИЦІ

● **Команда форту Джексон** у Південній Кaролайні повідомляє про звільнення шістьох членів із місцевого 100-особового відділу Воєнно-Жіночого Корпусу за „дещо неморальну поведінку". Це звільнення переведено „задля добра війська".

● **Студентові Торговельної Морської Академії** в Кінґс Пойнті, Л. Ай., Юджінові Вільямові Ленді, який закінчив цю академію з найкращим вислідом, відмовлено праці на кораблі через те, що його мати-вдова була членом комуністичної партії під час другої світової війни. Дирекція академії визнала Ленді за одного з „найздібніших учнів", які будь-коли вчилися в цій школі.

● **Секретар Білого Дому** Дж. С. Гаґерті заявив, що президент Айзенгавер проведе найближчий тиждень на своїй фармі в Геттисбурґу, Па., а коло 15 серпня виїде на відпочинок до своєї літньої резиденції в Денвері, Колорадо, де живе його теща. На запит журналістів, як довго триватимуть ферії президента секретар відповів: „Кілька тижнів". В Геттисбурґу президент переглядатиме 300 законопроєктів, ухвалених Конґресом, які чекають на його підпис.

● **Наукові** з Дитячого Шпиталю в Филаделфії заявляють, що їм вдалося винайти вакцину проти поліо, яка буде безпечніша і дешевша від вакцини д-ра Солка.

● **На запити журналіста**, чи він буде ще раз кандидувати, президент Айзенгавер відповів: „Якщо б я був пророком і міг знати, яка буде в 1956 році закордонна й внутрішня ситуація, і як я тоді буде себе почувати, я відповів би на ваш запит. Але, на жаль, я не пророк".

● **З Віннипеґу**, Манітоба, Канада, повідомляють, що тамошні збіжеві елеватори так завалені збіжжям, що фармери не мають куди складати вимолоченого збіжжя.

● **Директор** Крайового Інституту для поборювання лістряка, д-р Джан Р. Геллер твердить, що чоловіки на 60 відсотків більше хворіють на цю недугу як жінки. Причини частішого перебування чоловіків на сонці, діяння хемікалій, диму і металевого пилу в фабриках, а також сильніше курення тютюну.

● **Авто губернатора** стейту Ню Джерзі Роберта В. Майнера зударилося з автом, в якому їхала Анна Ленді з Кессвіллю, Н. Дж. Ніхто не був поранений. З губернатором їхала його мати п. Софі Майнер.

УКРАЇНЦІ В МІННЕАПОЛІСІ ДЕМОНСТРУЮТЬ ПРОТИ СОВЄТСЬКИХ „ФАРМЕРІВ"

ШИРОКИЙ ВІДГОМІН УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОНСТРАЦІЇ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ПРЕСІ І РАДІО

Міннеаполіс, Мінн. — Українська громада в Міннеаполісі, Міннесота, влаштувала в неділю, 7-го серпня, велику демонстрацію проти совєтської „фармерської" делеґації, яка, об'їжджаючи поодинокі фармерські стейти середнього заходу країни, приїхала до Твін-Ситі. Ця демонстрація мала найширший відгомін у крайовій пресі і радіо. Очікуючи подрібного опису тієї демонстрації, передаємо її перебіг за Ню Йорк Таймсом, що подав про це велику вістку на 4-ій сторінці понеділкового видання. Згаданий щоденник в кореспонденції Сета С. Кінґа подає:

„Групи колишніх українців, що живуть у цьому (міннеапольському) районі, демонстрували сьогодні проти російської фармерської делеґації, що об'їжджає Середній Захід. Це був перший більший виступ від часу, як росіяни почали свої поїздки три тижні тому. Впродовж приблизно одної години українці їздили в автомобілях навколо готелю Ніколетт, у якому зупинилась совєтська група. На багатьох автомобілях були написи, що закликали до визволення України та виступали проти російських відвідин. Тільки один член совєтської групи, як відомо, бачив демонстрацію. Чотирьох інших прийшло до готелю саме тоді, як демонстрація закінчувалась і, виходило б, не знали що сталося, аж доки кореспонденти не сказали їм. Інші члени делеґації або відпочивали в своїх кімнатах, або були на закупах".

Ніколай Гуресв, заступник голови української (совєтської) ради міністрів, увійшов до готелю задніми дверима під час руху пікетуючих автомобілів. Жаден із написів не був написаний по-російськи і п. Ґуресв не знав, що в них сказано. Коли перекладач Державного Департаменту, що був в його товаристві, прочитав йому написи, він здвигнув плечима та сказав: „Нехай вони прийдуть на Україну та складуть свої заяви". Опісля усміхнувся, додаючи: „В кожному разі, це їхня справа". На одному з написів було сказано: „Товаришу міністер Ґуресв, передайте наші поздоровлення підпільним борцям на Україні". На іншому було написано: „Совєтські відвідувачі, ми недавно залишили Україну. Прийдіть і подивіться на наші доми в Америці. Порівняйте їх з вашими". Третій напис говорив: „Совєтські делеґати, ви бачили волю, щастя і добробут в Америці. Порівняйте з умовинами у вашій країні та зробіть висновки".

„Коли демонстрацію вияснено іншим росіянам, вони сміялись з того, але відмовились від коментарів. Олександер Ішевський, заступник міністра продукції сільсько-господарського знаряддя, сказав: „Ходімо на обід, це приємніше".

„Демонстранти були зорганізовані Об'єднаним Комітетом Українсько - Американських Організацій Міннеаполіс і Сейнт Пол. Взяло участь понад 200 осіб, багато з яких казали, що вони перебували в совєтських концентраційних таборах. Олександер А. Ґрановський, крайовий голова Організації Державного Відродження України, заявив, що демонстранти хотіли показати американському народові, що „усмішки москалів є облудні, бо вони скривають ніщо інше, як тільки імперіялістичні пляни. Ми невіримо, що вони прийдуть додому і скажуть народові правду про волю і добробут, який вони бачили тут". П. Ґрановський, професор ентомолоґії на Міннесотському Університеті, сказав, що його організація та інші українсько - американські групи допомогли спровадити до Міннесоти в останніх роках понад 5,000 осіб, переважно українців".

„Поліція дбала, щоб автомобілі були в русі та не допускала, щоб демонстранти блькували вхід до готелю. Кілька демонстрантів, зібраних перед входом до готелю, йшли за російськими делеґатами через вестибюль готелю, але не говорили до них і не зачіпали їх... Владімір Мацкевіч, діючий совєтський міністер хліборобства та голова делеґації, перебув кінець тижня на поїздці по Тексасі. Поінформований про демонстрацію після його повороту, він коментував: „Як вам відомо, я, як громадянин Совєтського Союзу та як всі члени совєтської делеґації, стоїмо на становищі невстрявання у внутрішні справи інших країн. Тому ми не маємо коментарів на внутрішні справи цих країн".

Стільки подав про цю демонстрацію Ню Йорк Таймс. Про неї широко інформували інші американські часописи та радіовисильні.

30 українських родин прибуло другим транспортом нових іміґрантів

Ню Йорк, Н. Й. — В суботу 6 серпня прибув до Ню Йорку другий траспорт нових іміґрантів до ЗДА в числі 1205 осіб, які на основі нового переселенчого закону т. зв. „Акту допомоги втікачам" (Рефюджі Реліф Акт 1953 р.) мають право приїхати до цієї країни. Ці іміґранти прибули на кораблі Дженерал Ленґфіт, який є на службі Міждержавного Комітету для переселення з Европи, з яким має договір і наш ЗУАДКомітет. Цього року цим кораблем мали б прибути до ЗДА ще п'ять транспортів, найближчий транспорт має прибути 30 серпня ц. р. Між 1205 еміґрантами були 805 осіб з Німеччини, а решта з Австрії. В цьому транспорті були 30 українських родин, у тому 20 родин 32 особи, які прибули через ЗУАДКомітет. Пересічний вік цих іміґрантів, які прибули заходом ЗУАДКомітету — 30 років (найстарший іміґрант 60 років, наймолодший — 4). Список цих іміґрантів був надрукований в 149 числі „Свободи" з 5 серпня ц. р. Нові іміґранти роз'їхалися до 36-ох стейтів, в стейті Ню Йорк залишилися 228 осіб.

АМЕРИКАНСЬКИЙ АТОМОВИЙ РЕАКТОР В ЖЕНЕВІ

На конференції в справі використання атомової енерґії для мирних цілей, що відбувається в Женеві, влаштовано теж спеціяльну виставку, присвячену згаданій темі. На фото: совєтські делеґати до Економічної і Соціяльної Ради ОН оглядають дуже уважливо на виставці атомовий реактор, збудований в ЗДА.

Звільнені летуни оповідають, як їх тортуровано і примушувано признаватися

Токіо. — Звільнених 11 американських летунів, після свого прибуття з Гонґ Конґу до Японії, розповіли на пресовій конференції в Токіо про всі знущання і тортури, що їх вони мусіли зазнати в комуністичному полоні. Зокрема найбільше тортуровано полковника Джана Нокса Арнольда, мол., застосовуючи супроти нього різні роди фізичних і моральних тортур. Він мусів стояти із зв'язаними разом руками і ногами цілих тридцять годин, його били палицями по голові і по спині і вкінці примусили підписати зізнання, що він й інші летуни займалися шпигунством над китайською територією, хоч їх літака зістрілено на південь від ріки Ялу над Північною Кореєю. Після того, як вимушено признання на Арнольдові, комуністи вимогли також признання на інших летунах. Не підписав зізнання про свою „вину" тільки майор Бавмер, який був поранений у ліву ногу і потому, лежачи ніччю на морозі, відморозив пальці рук і ніг. В комуністичному шпиталі йому ампутовано частину ноги і три пальці. Його одинокого з-поміж усіх летунів не тортуровано. В Токіо перебудуть звільнені летуни до середи цього тижня і потому їх відвезуть до одної з летунських баз коло Сан Франціско, звідки їх порозсилають додому.

Булґанін хоче прибути до ЗДА

Москва. — Совєтський прем'єр Ніколай А. Булґанін влаштував прийняття для закордонних дипломатів на своєму фільварку в селі Сємьоновское, який колись був власністю князя Орлова — фаворита цариці Катерини II. Цей фільварок був сконфіскований большевиками в 1918 р., і тепер з нього користають совєтські можновладці. На цьому прийнятті під голим небом був і американський амбасадор Болен з родиною та всі інші члени чужих амбасад. Під час цього прийняття ловили робу в ставах, що находяться в цьому парку, та збирали суниці, полуниці і малини. 15-річна донька американського амбасадора Авіс зловила три риби, які показала прем'єрові Булґанінові, який сховав їх до своєї лімузини „Зіс", а пізніше взяв групу амбасадорів, щоб їм показати оленів, які живуть в цьому парку. Булґанін говорив, що в останньому часі зайшли великі зміни в закордонній політиці, і що міжнародне напруження буде щораз більше зменшуватись. — Булґанін заявив кореспондентам, що він покищо не має плянів ані запрошення відвідати ЗДА, але „він надіється, що колись він таки туди поїде". В цьому прийнятті з совєтського боку взяли участь 8 із 11 членів із Президії Центрального Комітету Комуністичної Партії, а три члени були неприсутні: маршал Климентій Е. Ворошилов, Алексєй І. Кіріченко і Максім З. Сабуров.

У ЖЕНЕВІ ПОЧАЛАСЬ КОНФЕРЕНЦІЯ В СПРАВІ МИРНОГО ВИКОРИСТАННЯ АТОМОВОЇ ЕНЕРҐІЇ

Женева. — У понеділок, 8 серпня, тут почалась перша міжнародна конференція для мирного використання атомової енерґії. Конференція відбувається під наглядом Об'єднаних Націй і була зорганізована з ініціятиви З'єдинених Держав Америки. В ній беруть участь делеґації, зложені головно з учених та економістів, з 72 країн та сімох спеціяльних аґенцій. На конференції заступлений теж і Совєтський Союз. На передодні конференції, в неділю 7-го серпня, совєтська делеґація на тій конференції познайомила інші делеґації з приготованою для конференції виставкою „атом для миру", показуючи представникам вільного світу вперше деякі досягнення Совєтського Союзу у використанні атомової енерґії для мирних цілей. Головним експонатом на виставці був фільм, на якому показано вперше совєтський атомовий реактор з електростанції совєтської Академії Наук. Реактор має всього 5,000 кіловатів сили і є відносно малий у порівнянні з подібними досягненнями ЗДА, Британії, Канади і навіть Франції. На фільмі теж показано, як енерґію з цієї совєтської атомової електростанції використовується для доєння корів. Совєти не назвали місцевости, в якій ця атомова електростанція приміщена. У фільмі та на виставці показано теж деякі досягнення Совєтського Союзу в розвитку атомової енерґії та її використанні. Між іншим показано моделі двох експериментальних реакторів, один з яких використовує газолінову силу, збільшену на 10 відсотків ураном 235, а другий використовує газолінову силу, збільшену на 2 відсотки ураном 235. Природний уран становить мішанина урану 238 у 99.3 відсотках та урану 235 у сім десятих відсотках. Факт, що совєтські вчені потрапили збагатити силу природного урану 235 до двох відсовків, дає перше потвердження того, що вони мають можливість відділювати два різні ізотопи урану, про що досі на Заході здогадувались. Крім того, на виставці показано теж різні приклади уранової руди, яку видобувається на території Совєтського Союзу. В загальному стверджується, що Совєтський Союз в ділянці визволення та використання атому стоїть ще далеко позаду З'єдинених Держав і навіть інших західніх країн, хоч і признається йому поважні досягнення в тій ділянці. В кожному разі Захід з вдоволенням прийняв совєтську участь у тій конференції, вважаючи це дальшим доказом совєтського бажання миру, щонайменше в теперішніх обставинах.

Напруження в міжнародних взаєминах зменшилося — стверджує генеральний секретар ОН

Головна Кватира Об'єднаних Націй. — У зв'язку з Генеральним Зібранням ОН, що має початися 20 вересня ц. р., генеральний секретар ОН Даґ Гаммершілд приготовив звіт за десять років діяльности ОН. У своєму звіті Гаммершілд стверджує, що світ увійшов у добу зменшеного міжнародного напруження і що разом з тим перед Об'єднаними Націями відкривається можливість відіграти куди більшу ролю, як досі, коли головним завданням ОН було тільки запобігати війні. Затроєна атмосфера дев'ятьох років, зокрема невдач розв'язати ті чи інші проблеми, які виникли після другої світової війни, минулася. До безпосередніх чи посередніх успіхів ОН Гаммершілд зараховує такі події, як підписання мирового договору в справі Австрії, зустрічі голів чотирьох великодержав у Женеві і теж азійсько-африканську конференцію в Бандунґу, на якій виявилося дуже виразно бажання підтримувати цілі ОН. Багато уваги присвятив Гаммершілд справі роззброєння і діяльности роззброєневої комісії ОН. Справи членства червоного Китаю в ОН Гаммершілд не порушував, але висловився загально за поширенням членства ОН на всі країни світу.

Розмови з китайськими комуністами в Женеві відбуваються далі

Женева. — В понеділок 8 серпня почалися в Женеві дальші розмови між представниками ЗДА і червоного Китаю, перервані в четвер минулого тижня після того, як представник ЗДА ,амбасадор Джансон, передав червонокитайському делеґатові Ванґ Пінґ-намові відмову американському уряду погодитися на опіку червоного Китаю над всіми китайцями, що живуть на території ЗДА. Одержавши цю відмову, Ванґ Пінґ-нан просив перервати наради і досі ще не передав Джансонові відповіді Пейпінґу на становище американського уряду. Головною темою нарад у Женеві — це справа звільнення червоним Китаєм 40 цивільних американців, ув'язнених або задержуваних червоними китайськими комуністами. Крім того Джансон передав Ванґ Пінґ-нанові ще листу 500 американських вояків, які пропали без вісти під час війни на Кореї. На останній зустрічі Джансон і Ванґ Пінґ-нан погодилися відбувати свої наради кожного другого дня.

СЕЗОН НА „СОЮЗІВЦІ" ДОСЯГНУВ СВОГО ВЕРШКА

УПРАВЛІННЯ „СОЮЗІВКИ" ЖАЛУЄ, ЩО НЕ МОЖЕ ПРИМІСТИТИ ВСІХ ГОСТЕЙ. ПОЖВАВЛЕНА КУЛЬТУРНА, РОЗВАГОВА І СПОРТОВА АКТИВНІСТЬ. СЕЗОН ТРИВАТИМЕ ВПРОДОВЖ ВЕРЕСНЯ.

Союзівка, Кергонксон, Н. Й. — Ця вакаційно - відпочинкова оселя Українського Народного Союзу при вступі в гори Кетскил має тепер свій направду „високий сезон" і упродовж минулого тижня уже не мала можливостей дати приміщення усім тим гостям, які зголошувались. На цей і наступні тижні уже звільнились деякі місця і сезон триватиме теж упродовж вересня. Минулий тиждень, зокрема його кінець, позначились не тільки великою фреквенцією гостей, але й пожвавленою, культурною, розваговою та спортовою активністю. Впродовж тижня було висвітлення фільму під вільним небом, був окремий літературний вечір письменника Івана Керницького, що прочитав кілька своїх фейлетонів, а в суботу у вестибюлі Гостинниці відбувся дуже різноманітний вечір танців, гумору і сатири, зорганізований перебуваючим там на вакаціях п. Вол. Кузиком. У вечорі, крім п. Кузика, взяли участь малі танцюристи брати Бобечки з Клівленду, п-ні Марія Стецюк, піяністка Чічка - Андрієнко, п. Комарницький і п. Нуся Крамарчук. Опісля були танці у Веселці при спеціяльно замовленій п'ятичленній оркестрі.

Упродовж тижня започатковані в середу Курси Українознавства вже устабілізувались та почали інтенсивне навчання. Курсанти зорганізувались в окрему групу, вибравши собі на голову п. Мирона Сурмача, на його заступника п. Ельву Барабаш та п. Юлію Сабор на секретарку. Спеціяльну лекцію для курсантів про організацію, працю та значення Ліґи Української Молоді Північної Америки, співініціятора цих курсів, мав колишній голова цієї Ліґи, п. Євген Волошин. Передбачені інші надзвичайні лекції. Учителі курсів, д-р В. Стецюк та проф. І. Близнак і його дружина окремо пильнують, щоб курсанти точно придержувались правильника їхнього побуту на Союзівці.

Дуже врочисте і величаве було недільне Богослуження, відправлене під вільним небом. На Богослуженні, що його, як і щонеділі, відправив Всч. о. П. Мельничук, виголошуючи дуже змістовну проповідь про виконування Божих заповідей, було присутніх 250 осіб.

Активність на Союзівці впродовж кінця тижня позначилась ще й замітною спортовою перемогою, що її здобула відбиванкова дружина „Союзівки", зорганізована на швидку руку п. Ігорем Сохановим. Перемігши дружини росіян і білорусів, що спеціяльно приїжджали на змагання, дружина „Союзівки" здобула перше місце та перехідну чашу фундації св. Серафима. Відповідні імпрези передбачені теж на кінець цього тижня.

● **Совєтський уряд** звернувся до державного департаменту ЗДА за дозволом вислати до З'єдинених Держав нову делеґацію, до якої мали б входити експерти сільсько - господарського машинобудівництва. Метою делеґації відвідування американських фабрик і вивчання продукції сільсько-господарських машин.

В СВІТІ

● **До Лондону** прибуде у вересні ц. р. шість совєтських лікарів, що їх запросила Британська Медична Асоціяція. Совєтські лікарі перебуватимуть в Англії три тижні.

● **Міністер** закордонних справ Японії Мамору Шіґемітсу прибуде до ЗДА дня 29 серпня у відвідини до державного секретаря Джана Фостера Доллеса. Своїми відвідинами Шіґемітсу хоче причинитися до встановлення „кращих взаємин" між ЗДА і Японією. Шіґемітсу був тим, що підписував капітуляцію Японії в 1945 р..

● **Президент Індонезії** Сукарно заявив, що новий індонезійський уряд можна буде створити щойно на протязі двох найближчих тижнів.

● **Арґентинський** націоналістичний діяч д-р Маріо Амадео, колишній директор політичного департаменту в міністерстві закордонних справ Арґентини, написав відкритого листа до підсекретаря міністерства армії ген. Джозе Ембріоне, стверджуючи, що згаданий генерал є одним з керівників армії, які змагають до повалення режиму Перона. Ген. Ембріоне назвав таке ствердження „нахабством".

● **Совєтський уряд** запросив японський парлямент вислати спеціяльну делеґацію до Москви. Метою відвідин мало б бути встановлення нормальних взаємин між СССР і Японією.

● **Колумбійський уряд** наказав замкнути на протяг одного дня один з головних колумбійських часописів „Ель Тіемпо" за те, що його редакція не хотіла надрукувати комунікату, подиктованого офіційними чинниками.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

КУРСИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Минулого тижня почались на „Союзівці", вакаційно-відпочинковій оселі Українського Народного Союзу біля містечка Кергонксон, вже другі з черги Курси Українознавства, що їх ведуть досвідчені наші педагоги д-р В. Стецюк і проф. І. Близнак. Курси триватимуть повних чотири тижні, що матимуть 96 годин навчання української мови, літератури, історії, географії і культури та кілька годин надзвичайних лекцій співу, національних танців та народного мистецтва. В курсах бере участь 25 дівчат і хлопців з різних місцевостей. Це в переважній більшості тут народжена ґенерація.

За чотири тижні курсанти, звичайно, неспроможні будуть опанувати передбачені у програмі предмети, бо це було б понад людські сили, але курси бодай познайомлять їх з цими предметами, заохотять до їх пізнання і вкажуть шлях до цього. Це цілком можливе і це потвердила минулорічна практика. Навчання відбувається теоретично та практично, і загальна культурна українська атмосфера та обставини на „Союзівці" цьому дуже сприяють. Курсанти вчаться української мови на лекціях і зобов'язані нею говорити, як уміють, між собою і з гостями. Назви будинків та місцевостей на „Союзівці" — Київ, Полтава, Ворохта, Ясінє, Чернівці, Чумацький Шлях, Черемош, Маківка, Лисоня і т. п. — дають практичну нагоду познайомитись з історією й географією України. Українська бібліотека, образи, щотижневі культурно-розвагові імпрези доповнюють загальну українську атмосферу, що творить із „Союзівки" „шматок України на американській землі", що становить вимріяне середовище для курсів українознавства.

Український Народний Союз, придбавши і відповідно влаштувавши „Союзівку", саме й мав на увазі не тільки задоволення вакаційних потреб нашої громади, не тільки віддавна турботливу потребу відповідного приміщення для старших віком своїх членів, яку поважно комплікують всілякі законні вимоги, але й нові можливості для забезпечення майбутности нашої спільноти, для виховання відповідного дorosту в українській культурній атмосфері, в українському дусі і з українським знанням.

Ведені тепер Курси Українознавства ще далеко не є останнім словом у цьому напрямку. Вони — тільки початок, тільки експеримент, що повинен з кожним роком удосконалюватись та збагачуватись практикою і традицією. Але вже тепер можна бачити і переконатись, що ці курси мають перед собою великі можливості і велику майбутність, якщо наша суспільність не вважатиме їх за справу самого тільки УНСоюзу та співорганізатора тих курсів — Ліґи Української Молоді, але за свою справу, справу нашої спільноти і її майбутнього.

У найближчому часі ведені тепер на „Союзівці" Курси Українознавства матимуть ще одне своє доповнення. Головний Уряд УНС на своїх цьогорічних нарадах, що відбулися з кінцем травня на тій же „Союзівці", зобов'язав Екзекутивний Комітет ужити відповідних заходів, зокрема приготовити відповідні приміщення для дитячого табору під час вакацій. Це буде побажане поширення існуючої вже у нас вакаційно-таборової системи для дітвори, як і доповнення для Курсів Українознавства на самій „Союзівці".

УНСоюз цілком свідомий, що всі ці заходи, які вимагають багато труду і коштів, не дадуть безпосередніх видних результатів, бо це — праця і труд на довшу мету. Але саме таку працю на довшу мету веде УНС від початку свого вже понад 60-літнього існування. Працею на довшу мету були організовані ним читальні по громадах, незчисленні доповіді і лекції та всілякі імпрези, нею була й є вся видавнича діяльність, збагачена останньо ще й окремим, періодичним виданням „Веселки" для дітвори і молоді, нею є цілосердечна підтримка всіх молодечих організацій та їх активности.

Пригадуємо ці справи, бо саме тепер ведеться спеціяльна кампанія за дальшу організаційну розбудову Українського Народного Союзу. Пригадуємо їх ще й тому, що від деякого часу спостерігається самогубні намагання збоку деяких одиниць притемнити рішальне значення цієї організації для нашого сучасного і майбутнього. Саме це значення і ця роля УНСоюзу завжди спонукували всіх явних і скритих ворогів української справи до все нових намагань бодай захитати авторитет УНСоюзу, бо тоді вже було б легко справитись і з загальним потенціялом американських українців для справи українського визволення. На щастя, наша суспільність завжди це своєчасно пізнавала і з цим справлялась, отже немає причин сумніватись, що так буде і тепер і в майбутньому.

„ТАНЦЮЮЧИЙ НАРОД"

Екскурсія американських фармерів по Україні, Кубані й інших частинах Совєтського Союзу частково перейшла по трасі, якою свого часу переїхала була цариця Катерина, знайомлячись з „новонабутою Малоросією". Нехай дарує нам читач тривіяльну пригадку про утерті в нашій пресі декоративні „потьомкінські села", але як же разюче подібні вони до колгоспів та радгоспів, що їх показували большевики американцям! Корови, що дають неймовірну кількість молока, рекордові свині, шпихлірі, ущерть забиті збіжжям і — веселі, щасливі, переповнені почуваннями вдячности до партії і уряду колгоспники і колгоспниці. А ще показували науково-дослідні інститути, спортові стадіони, люксусові готелі і інші речі, які мали б свідчити про те, що в Совєтському Союзі після смерти Сталіна, „жити стало ще веселіше", і совєтські громадяни просто таки купаються в добробуті.

„Я привіз з собою із Америки всього лише один шлунок!" — нарікав американський фармер після черговото лукуллівського бенкету з кав'яром та іншими екзотичними стравами в котромусь із українських колгоспів. „Третину дорогоцінного часу ми мусимо витрачати на їдження і випивання!" — жалівся другий член фармерської делеґації. Але як же було відмовити цим танцюючим і співаючим українським колгоспникам і робітникам — і не випити з ними „донського шампанського" чи кримського рислінґу? Чи не верхом совєтського „окозамилювання" був факт, коли голова колгоспу ім. Хрущова на Одещині — товариш Посмітний похвалився, між іншим, американцеві Віліямові Ламбертові: „До речі, одну з моїх книжок про кукурудзу недавно перекладено на англійську мову. З приємністю подарую вашій делеґації цю книжку у вашій рідній мові". От культурні люди ці президенти колективних фарм! — мав би подумати американець після такої заяви товариша Посмітного...

Подорож американських фармерів по совєтському Ельдорадо дещо захмарилася на Кубані, де один з членів делеґації не витримав большевицької „гостинности" і зажадав показати колгоспи, які він сам вибере, а не ті, які йому так настирливо підсувають. Після довгих телефонічних переговорів із своїм начальством, совєтський чічероне погодився був на вимогу американця, але... маршрут вже був майже закінчений. І так чергова виправа в совєтські джунґлі, переведена за совєтським варіянтом голлівудського фільму, обмежилася на бенкетах в палацах колгоспних маґарадж.

А проте, щоб заглянути в підсовєтську дійсність, не треба було американським фармерам заганятися аж на Одещину чи Кубань, де їх однаково обдурять. Можна тут таки, в Ню Йорку, познайомитися з цією дійсністю із самої ж таки совєтської преси, яка, зрештою, невсилі приховати всього убожества, що опанувало Совєтський Союз внаслідок усіх тих експериментів, що їх переводять на організмі поневолених народів кремлівські олігархи.

Ось перед нами випадкове число московської „Літературної Газети". В цьому числі знаходимо статтю пера „гвардії капітана" І. Дамаскіна п. з. „Спекуляція на чуйності", де цей прихований під гвардійським титулом представник пануючої касти описує деякі побутові деталі не з колгоспного життя, а таки з життя „світової столиці пролетаріяту" — Москви. Авторові статті живеться очевидно не зле. З себе і з совєтської влади він цілком задоволений. Одно тільки псує йому настрій і перешкоджає його травленню — жебраки, прохачі, інваліди, що лізуть йому в очі на кожному кроці: на московських вулицях, в трамваях, в поїзді, коли він після „трудового тижня" вибирається з Москви на „вікенд" до свого літниська.

„Щоразу, коли поїзд вирушає з двірця, — пише Дамаскін, — у вагоні появляється людина в обдертій одежині і затягує якунебудь „жалісливу" пісню, де фіґурує і старушка-мати, і син, що вмирає від ран, і голодні сироти-діти. Потім він звертається до пасажирів: „Сестри і братіки, папаші й мамаші, не пожалійте інвалідові війни трудову копійку!.."

І от у капітана гвардії Дамаскіна від такого фолкльору псується настрій. „Дехто з цих прохачів, — знехотя признається він, — видають себе за бувших фронтовиків, інвалідів вітчизняної війни. Формально це може бути й так, але тільки формально, бо справжні фронтовики-інваліди — це ті, хто не мислить собі життя без праці..."

Отаким, м'яко висловлюючись, лицемірним твердженням хоче Дамаскін розв'язати проблему відносин совєтської держави із її громадянами, які за ту державу втратили здоров'я. Мусиш, мовляв, працювати — і крапка! „Формаліст" Дамаскін про декого з інвалідів-жебраків навіть зібрав точні дані, щоб прибити їх до ганебного стовпа, опублікувавши в пресі. „Ось, — пише він, — Віктор Борткевич. Він має всього лише 32 роки. Він — бувший офіцер. Тепер він жебрає, збираючи милостиню на хліб, хоч дістає пенсію. Бувший воспитанник однієї з московських військових шкіл Василій Меркулов теж дістає пенсію, але чіпляється до прохожих на бульварах..." Про совєтські пенсії і про те, що можна за них купити, знає кожний совєтський громадянин, крім хіба Дамаскіна. І говорить він про пенсії для бувших офіцерів, а що ж і казати про нещасні копійки, що їх дістають на утримання інваліди — прості вояки, робітники та колгоспники...

Причину зла — масове жебрацтво, що поширилося по всіх містах і селах Совєтського Союзу — „гвардії капітан" Дамаскін розкриває одним помахом пера. Він в усьому обвинувачує — міліцію. „Міліція, — пише він, — потурає цим людям. На мою думку, міліціонер мусить негайно вивести з вагона, забрати з вулиці жебрака, який порушує громадський порядок і ганьбить високе звання совєтського громадянина!" А щоб бути ще більш переконливим і до тих „бувших оборонців батьківщини", які „ганьблять високе звання совгромадян", викликати у читачів обурення — він посилається на авторитет пролетарського письменника-„гуманіста" Максима Горького, який у своєму творі „Фома Гордєєв" заявляє: „Немає на землі людини огиднішої і паскуднішої, як та, що подає милостиню". Свою статтю Дамаскін закінчує так: „В нашій країні, де немає безробіття і експлуатації, немає й соціяльної основи для жебрацтва..." Значить — жебрацтва немає! Направду, совєтський гуманізм і „окозамилювання".

Американські фармери, які обїздили українські міста й села, напевно жебраків не бачили. Усіх інвалідів війни, безпритульних, всіх удів з малолітніми дітьми і всіх дідів, що живуть з милостині, на той час десь постаралися поховати. Їм показували танцюючий і співаючий народ, і показували також мудрих голів колгоспів, які у вільних хвилинах після виконання хлібо- і м'ясопоставок займаються науковою працею і пишуть книжки для англомовного читача. Бо й справді, що б подумали американські фармери про совєтський добробут, якби отак під час бенкету приступив до них на милицях бувший офіцер, простягнув руку і попросив: „Папаші, не пожалійте інвалідові війни трудову копійку!.."

В. С-ко

„НАВІКИ ВОЗЗ'ЄДНАНА"...

Совєтська пропагандивна акція 300-ліття „возз'єднання України", переведена у небувалих досі розмірах в цілім світі — бо ж і в червоному Китаї поставили „Запорожця за Дунаєм" на спомин ювілею — не припинилася. Вона лише набирає нових форм: не галасливих і танцювально-співочих, а форм систематичної, „наукової" роботи.

Протягом останніх місяців у совєтських журналах, як „Вопросы истории", „Вопросы экономики", „Вітчизна", „Комуніст" і ін., майже реґулярно з'являються широкі рецензії на книжки, присвячені Україні й подається перебіг дискусії над цими книжками в різних наукових або редакційних колективах.

З того видно, яке значення комуністична партія прив'язує до „належного" освітлення української проблеми. А рівно ж видно, які питання освітлені не так, як „комусь" хотілося б, і які справи виходять на чергу.

В усіх журналах однозгідно підкреслюється: „Теми монографій виїмково актуальні. Трудящі нашої країни недавно відзначили 300-ліття возз'єднання України з Росією. Кожного радянського патріота цікавить, як складалася нерушима дружба народів, особливо російського й українського... як ця дружба вплинула на господарчий розвиток України й Росії..."

Совєтська „наука" в своїй пропаґанді „возз'єднання" переходить тепер до питань господарчого життя.

Всі обов'язково, як на команду, „таврують" буржуазних істориків. Найбільше дістається Слабченкові та Оглоблинові.

„...Автор викриває буржуазних націоналістів Слабченка та Оглоблина, які спеціялізувались головним чином на фальсифікації питань з історії економіки України. В своїй писанині вони базікали про якийсь „особливий" шлях розвитку економіки України, про панування на Україні „польсько-російського феодалізму" та „російського торгового капіталізму", про те, що ніби Україна в своєму економічному розвитку була тісніше зв'язана з країнами Західньої Европи, ніж з Росією"... „Автори переконливо розбивають припущення Слабченка, Оглоблина, Василенко й інших буржуазних націоналістів про безпідставність феодалізму на Україні, який був „принесений" на українське село ззовні..."

„...Розвінчують українських буржуазно-націоналістичних істориків, які, стоячи на реакційних позиціях, пропаґували антинаукову „теорію" про „безклясовість" та „безбуржуазність" української нації. Виходячи із своїх політичних інтересів, вони всіляко намагалися у своїх „дослідженнях" фальсифікувати процес розкладу феодально-кріпосницької системи, ідеалізувати поміщиків-українців і життя їх селян... проповідувати клясовий мир всередині української нації, вихваляти все реакційне, обпльовувати революційні традиції українського народу, проповідувати зоологічну ненависть до російського народу та плазувати перед буржуазним Заходом"... „Побоюється реакційні націоналістичні „теорії" історичного розвитку України, які розглядали історію народного господарства України окремо від господарчого розвитку Росії".

Совєтська наука має „бойове" завдання: довести, що не було ніяких „особливих" шляхів господарчого розвитку України, яка „після возз'єднання стає невід'ємною складовою частиною загальноросійського внутрішнього ринку".

Але хоч наука в Совєтах пильно слухається влади, все ж таки часами автори відходять від „генеральної лінії фальшування", і тоді пробивається якраз протилежна думка. Отож деякі автори доводять, що „низький стан техніки в сільському господарстві на Україні й в Росії в цілому був однією з умов і наслідків панування панщинної системи господарства"... А одночасно заявляють, що „умови розвитку сільського господарства на Україні були дуже відмінні від умов розвитку в Росії. В багатьох районах України став можливим навіть „американський шлях" розвитку капіталізму в сільському господарстві... посилене разшарування селянства, формування „куркулів"...

Отже, який то шлях: „спільний" з Росією чи „відмінний"?

„На Україні інакше, ніж в Росії, вирішалися проблеми капіталів, ринків; були інші темпа розвитку. Своєрідність виявилася в надзвичайно високій концентрації промислу на Україні".

Рецензенти закидають авторам, що вони „забули, що розвиток економіки України відзначається своєрідністю... не вияснені особливості постання панщини на Україні, мало досліджена справа „мануфактур", не вияснене питання феодального режиму й своєрідність розвитку на Україні капіталізму"...

А тут же читаємо: „Всі соціяльно-економічні явища, що мали місце в дореформній економіці Росії, були в тій чи іншій мірі властиві економіці України, і вона була нерозривно зв'язана з економікою Центральної Росії".

Особливо „питання про перебіг соціялістичної революції в українському селі не досить глибоко досліджені. На Україні цей перебіг мав свої особливості, які вимагають спеціяльної аналізи... Соціялістична революція на Україні відбувалася в складних обставинах. Не припадково Україна стала тереном найбільш жорстоких боїв. Численне українське куркульство стало соціяльною базою для контрреволюції... Куркулі створили додаткові труднощі для колективізації, загострили клясову боротьбу в українському селі й уможливили діяльність націоналістів та всіляких зрадників... Селянська біднота (комнезами) в українському селі була зорганізована слабше, ніж в Росії, а спротив куркулів, які підтримували петлюрівські, григоріївські та махнівські контрреволюційні банди, — був на Україні сильніший..." „Майже не виявлені особливості соціялістичного будівництва на Україні, хоч їх було немало".

Не бракує в тих „наукових" працях і звичайної „аґітки": нпр.: „народнє господарство України дійшло до такого блискучого господарського розвитку, дякуючи братській допомозі російського народу"...

В зв'язку з описаною вище протиукраїнською пропаґандою, треба сказати, що вона Совєтам потрібна. Треба „солідними, науковими" арґументами переконувати тих, хто „сумнівається", або може сумніватися щодо благодійних наслідків „возз'єднання". І коли це робиться, значить таких людей є багато.

Дальшим етапом пропаґанди буде, напевно, економічна пропаґанда чужими мовами. До того ми мусимо бути заздалегідь готові з „контрпропаґандою". Це — наш обов'язок перед тими, які мовчать там...

Б. Лаврівський

М. Ветухів

КІЛЬКА ДУМОК ПРО ДОПОМОГУ СТУДЕНТАМ

Одним з найголовніших факторів у сучасній боротьбі кожного народу є наявність інтеліґенції належної кількости й якости, серед якої мають бути неодмінно й особи видатного інтелекту. Це має величезне значення і в теперішніх змаганнях народів за свою незалежність. Тому дуже важливим завданням українців вільних країн світу є подбати про те, щоб така українська інтеліґенція була. Для цього треба допомогти своїй молоді здобути високу освіту в американських і західньо-европейських університетах. Адже наша студентська молодь — це покоління, на якому лежатиме обов'язок дальшої боротьби за українську державність. І старше покоління повинно допомогти їй стати інтеліґентами такого рівня, що були б повноцінними в американському і західньо-европейському інтелектуальному світі і мали б у цьому світі певне становище. З такого становища вони зможуть відповідно і достойно репрезентувати українську справу, маючи справжній авторитет.

Щоб бути на рівні американської і західньо-европейської інтеліґенції, українці повинні здобути університетську освіту з належними оцінками в процесі навчання і відповідними ступенями по закінченні університетів. Певна річ, в українських високих школах, під час літніх курсів, чи шляхом заочного навчання, українці-студенти американських і західньо-европейських університетів могли б доповнити свої знання з українознавства. По одержанні повноцінної університетської освіти, інтеліґент розуміє своє місце в інтелектуальному світі, а звідти і в суспільстві.

З'єдинені Держави Америки дають широкі можливості для здобування університетської освіти, і треба сказати, що наша молодь це використовує, маючи умови повної свободи вибору професії і відсутности будь-яких соціяльних обмежень.

Успіх кожного залежить від його індивідуальних здібностей, ініціятиви, напол*е*гливости в заняттях. Хто працює, або вчиться в американському університеті, той знає, що вимоги там дуже високі і витримати їх не легко.

Українське суспільство в Америці, а зокрема українські науковці, повинні допомогти молоді стати інтелектуалами вищої ранґи, — закінчити американські університети за фахом, відповідним до здібностей та інтересів кожного. Треба розуміти, що студент часто потребує матеріяльної допомоги — стипендії, на час його навчання, яку він може пізніше повернути. Протягом останніх трьох років Східньо-Европейський Фонд асиґнував спеціяльні кошти на допомогу українському студентству. Тепер конче потрібно, щоб українське суспільство зуміло відповідно організувати допомогу своїй студентській молоді спеціяльним фондом. Треба подбати також, щоб кураторія цього фонду була на такій височині, щоб фондом було охоплено всю нашу молодь, щоб кураторія була високоавторитетною в усіх справах допомоги українському студентству. Як член кураторії, я хотів би почути від ширшого загалу студентської молоді і всіх зацікавлених пабажання щодо того, як найкраще організувати цю роботу, як дійсно забезпечити всесторонє охоплення студентства.

ВУГІЛЬНІ КОПАЛЬНІ НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

Кореспондент „Ізвєстій" повідомляє зі Львова, що „в повоєнних роках у Львівській і Волинській областях відкрито великі зложища кам'яного вугілля. Тепер вже видобувають вугілля в Нововолинських копальнях чч. 1, 2, та 3 і закінчують будову копальні ч. 4. Декілька копалень будується у Львівській області. Рівночасно з будовою копалень споруджується виробничі приміщення, прокладається під'їзні шляхи та шосейні дороги". Відкриття вугільних зложищ приписується, звичайно, „визволенню" Західної України червоною армією, яке, „розв'язало ініціятиву і творчість широких народних мас".

Богдан Лучаковський

ПІД ЛИПНЕВИЙ ВЕЧІР

Засідка на цапа

(3)

Знову Клікавка відбочив. Палицею копирсав землю, потім підійшов знову кілька кроків і пильно розглядав невеликого дубчака.

„Цапове леговиско. Він ту нині до полудня спав. А отам погріб землю. А ондечки почімхав дубчька. А спорий. Подивітсі, паничу, як високо чімхав".

„Але то не той, що ми за ним йдемо. Наш має йнакший керунок. Він виходить нижче. Але він такой ту раз-у-раз „палянтрус" (пенетрує). Напасесі вночи на нивах та й до ранішного сонечка спочиває, а потому, на день, йде знов у своє, у камеральське. А під вечір знов сюди виходит".

Ми йшли весь час вздовж яру униз. Яр доходив из лазах до потока, що плив лазами і потоку серед піль. Над тим потоком розложене саме й село.

Під смерічкою, на мохові ми побачили купку синявосірого пірячка. Знак, що тут крогулець обскубав десь недавно синичку, спіймавши її знечев'я.

Клікавка пристанув. — „Сідайте, паничу, оту, на тій верховинці" — сказав він — „цап має вийти з онтих гущьиків. И'го вже щолиш не видко".

Я примостився під густою осикою, лицем до гущаків. Там далі, за гущаками, піднімалася стіна камерального лісу. Праворуч від мене, на яких 30 кроків був яр. Дном яру слезив малесенький потічок. Сюди залітали пити воду і горлиці з солонців, і заходили до водопою зайці і сарни і лиси і куниці і вивірки.

Колись давніше, як лази були густіші, а люди менше шлялися по лісі, тут залягали дики і по днині.

Старий Клікавка пішов кудись далі. Мені здавалося, що він переліз яр і сів десь на другому березі.

За лісами сонце схилялося до заходу. В лісі стаяла тиша, тільки рої комах дзвеніли як еольські арфи. Прикрим дисонансом для мого вуха було бзеніння комарів. Тут треба було сидіти тихо і не ворухнувшись, бо інакше можна було сполохати цапа, що кожної хвилі міг виринути з гущавників; а сидіти тихо, без руху, було дуже важко, бо комарі кусали немилосердно.

Вони не тільки кусали. Вони влітали в вуха, в ніздря, в очі. Я не видержував і часом з пасією бив котрогось долонею. Тоді на долоні лишалася кривава пляма. Рушницю я держав відбезпечену, на колінах.

В лісі змагалося соняшне світло з тінями. Тіні щораз дужче перемагали.

Якісь пташки сіли біля мене, та зочивши мене, пурхнули голосно, налякані.

Раптом зчикотів сполошений дрозд, десь в стороні від камерального лісу. Знак, що коло нього появилася якась шерстова звірка. Я вп'ялив очі в ту сторону, звідки обзивався дрозд. Нічого не ворушилося. Але все ж таки я сидів каменем і, майже не кліпаючи очима, вдивлявся в лісову гущу.

Минали мінути, чверть години, пів години. Не було нічого. Комарі тяли немилосердно. Я терпів, не обганяючися. В лісі сутеніло. Певно сонце зближалося ось-ось до заходу.

Раптом мені видалося, що там, в горі, від камерального лісу, на корчику ліщини, ворухнулася галузка.

Ворухнулася без причини. Я увесь перемінився в слух і зір.

„Бев, бев" знечев'я загавкав цап. Але десь далеко, направо, в камеральськім. Мене хопила мисливська гарячка. Галузка передімною перестала ворушитися. Все було далі спокійно. За кілька хвилин знову заворухалася галузка. З-за корчика, на якому рухалася галузка, дивився на мене... цап. Було видно тільки його голову з гарними ріжками шестака. Решта корпусу була схована за корчем. Стріляти не було можна, бо цап був би пропав за корчем заки я встиг би націлитись. Те, що цап ще не тікав визначало, що я сиджу за вітром і цап мене не звітрив та, що цап не відрізнив ще мене від тла. Ми дивилися один на одного. Мені прийшло на думку повір'я, що звірина відчуває на собі людський зір, ніби палюче проміння. Я подумав, що, якщо це повір'я слушне, то цап кожної миті скочить убік і пропаде.

Цап почав непокоїтися. Порушив подразнено головою, смикнув листок з корчика, і знову дивився на мене.

Нараз скочив як стріла в ліщинову гущу і зник мені з очей. Я чув як він кидав собою в ліщинах як в зеленому морі, і тільки хвилями виринала його голова, та в ту ж мить знову поринала в гущаках. Цап тікав в сторону яру навскіс, зміряючи видно через яр у свій маточник, у камеральний ліс. В одному моменті він перескакував невеличку прогалину в ліщиннику і тоді я побачив його на весь ріст, „цілу фіґуру", як кажеться в мисливській мові. Я стрілив „з перекиду", бо складатися не було часу.

По стрілі цап скочив несамовито високим луком і пропав у берегах яру, у густій рощі.

Надбіг старий Клікавка.

— Є? — спитав.

— Ні, — кажу, я хибив. Цап пішов у яр а звідти певно у камеральське.

— Ой, паничу, він має ту бути. „Шус" був твердий. Я чув. Він мусів дістати. Хвильку зачекаємо. Може доходить, то не треба го' зганяти. Я зараз за ним перейду. Він десь ту недалеко має лежьити.

Мені було досадно. Я закурив сиґарету. Клікавка сказав: „Ну, то я піду. Ви ту чекайте".

Старий спустився в яр, було чути як шумотів між корчами, видно шукав „фарби". За хвилину Клікавка крикнув: „Є фарба! Чорна. Він дістав в комору".

Минула знову добра хвилина і Клікавка знову закричав: „Є, ходіт сюди, паничу!"

Цап лежав у густих століченних папоротниках, мертвий. Ловецький трофей, перлисті, темно-бурі, аж чорняві ріжки, блискучі на кінцях пасемків, світилися до неба позолоченого сонцем, що гасло за лісами.

— То той чорний, що я вам казав, — промовив вдоволений Клікавка. — А такой є'мо го' дістали!

Клікавка показав мені на цапову грудницю; на коморі (околиця серця), скипіла кров.

— Я казав, що дістав у комору.

— Як же це можливе, що дістав у серце і не впав на місці? — спитав я майже відрухово.

— А, то є від того, коли дістав кулю. Якби був дістав кулю як вдихав повітря, то би був впав на місці. Але він дістав, як видихав, то ще скакав, поки стало духу.

Я зрозумів. Скок, в якому я бачив цапа в моменті стрілу, був його „сальто мортале".

Звідкілясь прилетів знову дрозд, зчикотів полохливо і затих. Побачив, що цап, якого він перед хвилиною злякався, як грізного неприятеля з кодла звірів у шерсті, себто побратимця з лисами, тхорями, кунами, ласицями, — що жертвою їхніх страшних зубів паде найбільше пташні і його власних собратів — дроздів, — лежав непорушно, мертвий, сам ставши жертвою ще іншого хижака, людини, яку він, дрозд, вважав досі за нешкідливе, трохи невдатне створіння.

Кінець.

АРЕТА

(2-гу річницю смерти Марії Гриньовської-Шіроцької)

Це було в чудовій закутині тирольських Альп, одної прозорої весняної днини, коли я зустріла — мені здавалося тоді уперше — Марію Гриньовську.

Як сьогодні бачу її, в її просторій кімнаті, з видом на зелені схили гір і далекий, засніжений Рифлер. Бачу її в родинному колі, поруч милого та інтелігентного доктора Володимира і двох чарівних дівчаток, восьми і чотирнадцяти років. Бачу її такою, як вона була тоді гарна фізично, духово гармонійна, дуже спокійна і стримана. Між цим першим образом і вісткою про трагічну смерть — ціла безодня. Безодня, виповнена тихим стражданням людини, якої психічна рівновага захитана і яка, проте, зберігає назверхній спокій. Духова самітність у годині смерти, що є призначенням кожного з нас, у такої людини протягається у безконечну чергу днів і ночей, коли родиться, зникає, знов з'являється і міцнішає, щоб врешті перемогти — думка про добровільний відхід.

Чотири місяці до своєї смерти Марія Гриньовська була у Филаделфії, щоб бачитися з нами, її приятелями. Вона, така стримана, все ж шукала у нас відгуку для її душевної тривоги, що її ми не могли зрозуміти. Чи може, врешті, людина зрозуміти те, що діється в духових глибинах іншої, а ще тоді, коли звичайно плястична уява, що була мистецьким обдаруванням Марії Гриньовської, стала причиною її кінця.

У Ляндеку, не при цій першій зустрічі, а багато пізніш, сказала мені Марія Гриньовська, що вона була колись в нашому домі, у Львові. Це мусіло бути тоді, коли після виїзду Олександра Загарова і Марії Морської до Ужгороду, ми хотіли здати звільнену кімнату, але потім надумалися і змінили помешкання. Це було, як вона мені сказала, велике розчарування для неї, тоді учениці семінарії сестер Василіянок: вона вже тоді мріяла про зв'язок з українським культурним життям Львова. З пізніших, принагідних розповідей Марії я знаю, що вона, покинута батьками у бабуні на селі, опинилася була в сиротинці у Львові, де страждала від приниження її вродженої гордости та від недостачі будь-яких культурницьких зацікавлень в оточенні. І вона таки покинула була тоді сиротинець і пробивалася сама аж до матури.

Марія Гриньовська мала одне щастя в житті: вона зустрілася з доктором Володимиром Гриньовським, людиною незвичайно доброю, з великою особистою культурою, — і стала його дружиною. — Проте, це подружжя не дало їй тієї пригожої для духового розквіту атмосфери, яку могло було дати: молода вчителька і вбогий „початкуючий" адвокат жили розділені, вона десь на провінції, він у Львові і могли бути разом тільки під час її вакацій. Все ж, доктор Володимир підтримував літературні зацікавлення Марії та заохочував її писати. — Він був теж посередником між нею та редакцією „Назустріч", де друкувалися її перші новелі. До історії її псевдоніму варто відмітити, що цей псевдонім постав спонтанно в його голові. Коли він уперше приніс її непідписаний твір до „Назустріч", ред. Боднарович спитав: „А підпис?" Д-р Гриньовський, тоді вже щасливий батько їх першої дитини, подав її ймення: Арета. Так Марія Гриньовська і зосталася Аретою.

Колись, згадуючи своє співробітництво у „Назустріч", — Марія висказала була жаль з кола літературного Львова, — хоч сам ставився дуже прихильно до її писань та радо їх друкував. І, як воно не дивне, аж у таборі в Ляндеку Марія зазнала чогось, наче ілюзії тієї літературної атмосфери, про яку вона все життя мріяла.

У таборі в Ляндеку, найбільшому скупченні українців у Тиролі, перебувало, чергуючись, чемало робітників пера та діячів театрального мистецтва. Я застала була там уже тільки декого з них. Була тут ще Марія Цуканова, байкар і сатирик Калиновський (обоє тепер в Арґентині), був редактор Богдан Романенчук, що редаґував таки тут, у таборі, зальцбурзькі „Літаври". В Ляндеку існував Літературний Клюб, що влаштовував приводу того, що ред. Боднарович не старався ввести її в вдатні літературні вечори, де виступав з читанням своїх творів м. ін. Юрій Клен, що бував при таких нагодах гостем дому Гриньовських.

Клюб і близькі „Літаври" давали стимул писати, друкуватися, виступати. Тут, у Ляндеку, Марія Гриньовська писала свій великий роман, що залишився в рукописі, тут постали її новелі, а між ними найкраща з них „Мая", та її мініятюри.

А потім, майже напередодні виїзду до Америки, прийшла, як грім з ясного неба, коротка важка недуга і смерть її чоловіка. В недовгому часі вона втратила молодшу доню. Справді, як сама вона сказала колись: трохи забагато на одну людину. Назверх вона залишилася наче б та сама: опанована, можна б сказати, холодна. Та хто знав її ближче, знав, що під цим холодом киплять неспокійні думки. — Приїхавши в цю країну, хотіла, як колись, покерувати своїм життям. Після трьох років напружливої фабричної праці зустріла добру людину, й одружившись мала змогу писати та, головне, дати своїй єдиній доні високу освіту.

Але — у її психіці з'являється мала щілинка, що стала поглиблюватись. Чи вона зрозуміла, що їй може погрожувати, чи тільки вжахнулася того, що малювала її уява — залишиться її тайною.

Марія Гриньовська відійшла туди, де багата уява не є вже ні скарбом, ні прокляттям. Та ця уява дала декілька літературних творів, що їх не слід би присипати порохом забуття.

Марія Струтинська

Марія Гриньовська-Шіроцька з чоловіком Дм. Шіроцьким в Індіяні, Па.

Арета

МІНІЯТЮРИ

Любов

Пані Мальвіна Чуйська стояла перед дзеркалом, поправляючи нову, модерно пошиту сукню. Ніжні пахощі її добірних парфумів сповнювали всю кімнату. Вона збиралася відвідати знайомих.

Богдан Чуйський, перервавши читання, затягся димом з короткої люльки та з-поза окулярів глянув на дружину.

— Виглядаєш, Мальвінко, як гороховий гніп, — сказав повільно, з найглибшим переконанням.

Вона, всміхаючись, одягла капелюха й промовила:

— За годинку я вернуся і приготую тобі добру каву.

Попрощавшися з чоловіком, наче збиралася вернутись за тиждень, вона вийшла з кімнати. Він став у вікні й дивився їй услід.

— Дідусю! — покликав його внук, що сидів у розкішному зільнику з молодою дружиною. — Ми сперечаємося ввесь час з Орестом і Марійкою про кохання і любов. Скажіть нам, що таке справжня любов і дійсне кохання!

Чотири пари молодих, розсміяних очей спинилися на обличчі старого. — Гм! Що таке кохання, ви знаєте вже всі сьогодні. А любов — це бабуня і я. Одначе, ви зрозумієте це щойно за п'ять десятків років, якщо зможете сказати собі тоді те саме.

П'ять десятків років уставилися на струнко обабіч алеї рож, а всі мовчали.

Жасмин

За учнівськими зошитами сиділа, не працюючи, вчителька. Очі в неї повні були тривоги, вона прислухалася до нічної тиші. Всім у містечку було відомо, що цієї ночі вивозитимуть на Сибір.

У коридорі відчинилися сусідні двері і голова РВК поспішно подався вниз. За ним вибігла його дружина і крізь віконце на закруті сходів кинула йому вслід, притишеним голосом:

— Май милосердя!

Потім вийшла нагору і постукала в двері до сусідки. Її обличчя було без краплини крови. Воно здавалося білішим за квіти жасмину, що, зв'язані у великий букет, прикрашували стіл.

— Сідайте,—сказала дівчина до пізньої гості, спускаючи очі. У жінки партійця дрижали руки, і вчителька вдала, що цього не помічає.

— У вас такий запашний жасмин, Лукіє... — почала Олена Хведорівна. — У мого діда, коли я була ще мала, навесні також розцвітав жасмин. Я плела вінки і гралася з сусідовим хлопчиком. Він був відважний лицар, а я — добра фея. Великий дідів сад був нам за наше царство...

Тихо, як спокійне течиво річки, пливли слова Олени Хведорівни. З-під чорної хустки її обличчя з рисами римської патриціянки вражало прозорістю доброї порцеляни. Вона дивилася на Лукію, що уважно слухала її розповіді й усміхалася. Дівчина хотіла відповісти їй усмішкою, але роптом вони обидві залилися слізьми.

В тому самому часі спокійні міщани, призначені до вивозу, падали ниць, цілуючи в розпуці пороги рідних хат.

Тієї ночі ще раз вмирало милосердя, знехтуване, зганьблене.

Рука

З-поміж довжелезної валки возів, тих, що тікали й затрималися у великому місті проти вілли Сенчуків, вийшов Левко з якоюсь жінкою і підвів її до своєї дружини біля штахет.

— Марґіт, це пані Ганна, та сама, про яку я тобі стільки розказував.

Марґіт, елеґантна чужинка, простягла руку на привітання. Якось дивно їй було доторкнутися сильної правиці Ганни, це ж вона колись стискала кріс і обслуговувала скоростріл...

З Ганною був її чоловік і два сини. — Двоє старших лишилися там, — показала на Схід.

Утікачі були втомлені, після обіду вони лягли спочивати. Тільки Ганна сиділа з господарями за столом, на терасі. Для Левка і для неї сьогодні перестало існувати. Кожне речення починалося із слова: „Пам'ятаєш?" ...

Наче на кінострічці пливли спомини. Середня школа, мрії юнацьких років, запальні розмови, стрілецькі рови, поля боїв і безмежні простори України...

— А пам'ятаєш Юркова Степана? Увесь день не було стрілянини, і ми просиділи в ровах спокійно до вечора. Хтось закурив цигарку, ти припалив, а тоді він попрохав огню. „Не припалюй третій!" — крикнула я, але він махнув рукою. Затягся димом і впав, поцілений в серце. Листя осипалося тоді з дерев так, як тепер.

Минув день. Довга валка тих, що тікали, готувалася до від'їзду.

Малу випещену Левкову руку придушила тверда й сильна рука Ганни, наче хотіла задержати те, що минуло дуже давно.

І Марґіт зрозуміла: цей потиск руки був сильніший за все їх спільне життя, за її кохання.

На півдні горів Будапешт.

КНИЖКА И ЧАСОПИС — НАЙНЕОБХІДНІШІ РЕЧІ В ДОМІ КУЛЬТУРНОЇ РОДИНИ.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Рачестер, Н. Й.

„День Батька"

„Шануй свого Батька і Матір, щоб тобі було добре і щоб ти довго прожив на землі".

Придержуючись цієї 4-тої Заповіді Божої, Український Золотий Хрест в Рачестер улаштував в дні 19 червня 1955 р. „День Батька", щоб принести поклін тому, хто поруч матері несе тягар у вихованні дітей.

Не зважаючи на спеку, у просторій залі Українсько-Американського Клюбу, при гарно заставлених столах, засіло біля 100 осіб. Між ними американські гості пп. Edmund S. Howard and Donald L. Shencup, оба представники міста, та інші з родинами.

В програмі: реферат „Привіт Батькам", відчитала п. М. Повх, далі пописи дітей-доросту УЗХ, музична точка панни Оксани Кричук і Дани Міщук, у їх виконанні також „Подільський козачок". „Татові" — деклямація Галі Пружняк. Валетна точка учениць балетної школи — Юлії Хмиляк і Варвари Клярк, „Батенькові" — деклямація Юри Повха і „Молитва" — деклямація Зірки Зелез, „Гопак" у виконанні Влодка Вілика і на закінчення арт. частини Гумореска М. Понеділка, спеціяльно написана на це свято „Презент на фадзер дей", яку відчитала п. Яр. Зелез.

Тому, що підходячих, на цей день, деклямацій не можна було знайти то членка УЗХ п. Катерина Андрусів пригадала дещо з українських народніх пісень і так повстали 2 деклямації „Батенькові" і „Татові".

Після обіду забирали голос американські гості, яким відповідав товстмайстер свята п. Василь Попович, в товаристві якого вони на це свято прийшли, а на другий день в американській пресі появилась велика фото-картка голови УЗХ п. Анни Хмиляк, яка частує п. Donalda A. Shencup-а українськими голубцями в присутності п. Василя Поповича і маленької Зірки Зелез. Після появи цієї знимки на адресу УЗХ надійшло кільканадцять листів від американців з проханням подати рецепти на українські страви.

На закінчення вечора голова п. Хмиляк попросила на сцену найстаршого з присутніх батьків, — а був ним 73-літній п. Василь Грановський, який виховав 4-ро дітей. Найстаршому Батькові відспівано „Многая літа" а голова УЗХ п. Хмиляк вручила йому дарунки. Пан Граковський, зі сльозами в очах, дякував за таку милу несподіванку і побажав усім багато здоров'я й успіхів в праці. Обдаровано також наймолодшого сина — Юрчика Зелеза.

В приємному настрої гості розійшлись домів. В касі УЗХ залишилось чистого доходу $59.15, з яких вислано $50 на допомогу дитячому садочкові в Мальсгайм, Німеччина, яким опікується наш Відділ.

Крім грошової допомоги ($15 місячно) УЗХ вислав на допомогу залишенцям понад 500 фунтів одежі і харчів, за які одержано багато листів. Ось уривки з цих подяк:

„...подаю до відома, що я одержав висланий Вами пакунок через ЗУАДК дня 12 травня. За цю допомогу пересилаю Управі УЗХ сердечну подяку і прохаю дальше про пам'ять".

Особливу подяку складаємо за харчі та плащик для синочка, якого він так дуже потребував".

„...Щиру подяку складаємо за одержану допомогу — пакет з харчами та одягом".

„...Поміч, яку Ви нам подасте, є не тільки матеріяльною, а також моральною піддержкою, яка збуджує радість і додає нам сил видержати в наших злиднях..."

„...Надісланих 9 пакетів одежі ми одержали і за таку багату допомогу Хвальній Управі і всім Дорогим нашим Добродіям-Жертводавцям складаємо наше найщиріше Спасибіг! Вся надіслана одежа в дуже доброму стані і стане всім нам і дітям у великій пригоді..."

І таких листів багато.

УЗХ працює не для слави і не для грошей, а для допомоги своїм ближнім.

Останніми днями члени УЗХ підписали 2 ашуранси на спровадження 2-х українських родин.

М. П.

Балтімор, Мд.

З родинного свята — на народні цілі.

В дні 5 червня ц. р. панство Андрій і Марія Захарків в Балтимор, Мд., відзначали Золотий Ювілей подружнього життя. Понад сто осіб, родина, приятелі, знайомі взяли участь у прийнятті. Були промови, привіти. Під час промови кинено заклик провести збірку на народні цілі. Думка впала на пригожий ґрунт. Присутні зложили $43.00 залишенцям в Европі. Гроші вислано до канцелярії ЗУАДКомітету у Филаделфії, Па.

Виказ жертводавців.

По $5: Захарків Андрій і Марія, Захарків Остап; по $2: Царик Дмитро і Анна, Кащак Теодор Турик Франя, Кузик Семен, Шулька Микола; по $1: Дуда Олекса, Чорній Теодор, Чорній Анна, Гедман Марґарет, Н. Н., Захарків Василь, Захарків Евстахій, Захарків Михайло, Стельмах Остап, Кобрин Роман, Костів Евстахій, Тимюк Дмитро, Татчин Василь, Нелсон, Івахів Розалія, Біленька Февронія, Серединський Михайло, Серединський Стефан, Серединська Анна, Войтович Володимира, Гіль Володимир, Ганкевич Софрон, дрібними $1. Разом $$43.00.

Всім жертводавцям щира подяка, а ювілятам багато-багато щасливих літ.

П. Войтович.

Хроніка українського життя

В Італії

УСПІХ ТЕНОРА В. ЛУЦЕВА В РИМІ

В середу 8 червня ц. р. відбувся в Римі в Театрі Сатирів („Театро деі Сатірі") один з циклу „Історичних концертів", що їх організує відомий італійський маестро Чезаро Валябреґа. Цей концерт був присвячений музичному фолкльорові таких країн: Україна, Румунія, Італія, Бразилія, Болівія, Перу і Еквадор. У частині, що була присвячена Україні (і ця частина була найдовша), виступав відомий у римських мистецьких колах молодий тенор, студент римської консерваторії Санта Чечілья Володимир Луців. Його виступ був визначним успіхом для нього особисто і для українського музичного мистецтва, як про це свідчать рецензії в італійській пресі.

Раніший римський щоденник „Іль Темпо" в статті „Історичний концерт в театрі Сатирів", між іншим, писав:

„Українські народні пісні виконав (уперше в Італії) український співак Володимир Луців, який, супроводжаючи себе зручно грою на національному українському інстументі (бандура), дуже успішно й з рідкою різнородністю вокальних тонів виконав пісні й думи своєї Батьківщини". „Пан Луців — пише далі „Іль Темпо" — зібрав палкі й наполегливі оплески з вимогою повторення".

А „Іль Пополо", орган християнської демократії,з 10 червня писав про виступ В. Луцева: „Українські пісні 17, 18 і 19 століть виконав справжній співак України Володимир Луців. Він осягнув особливий особистий успіх як завдяки незрівняній „вокальності", якою він віддав сумні пісні своєї країни, так і завдяки інструментальній здібності, яку виказав, супроводжуючи грою на труднім і незнанім національним українським інструменті 17 століття: бандурі".

Не менш прихильні оцінки дали ряд інших часописів, між якими і „Іль Глобо". На концерті була приявна численна і добірна мистецька публіка. Про успіх В. Луцева і українського музичного мистецтва свідчить також і факт, що зараз же після концерту п. Луцева запрошено виступити зі співом і з грою на бандурі в римському радіо в його музично-мистецькій програмі, призначеній для Італії. Також запрошено його до виступу і в телевізії.

В Арґентині

ВИЇЗД УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІҐЕНЦІЇ ДО ЗДА

Українські еміґранти, які з Европи виїхали були до Арґентини, тепер щораз частіше виїжджають до ЗДА. І так 27-го травня виїхали з-поміж української колонії в Буенос Айресу д-р Лободич і пані Лагодинська — вчителька музики. 10 червня виїхав п. Яблонський, основник і диреґент невеличкої оркестри, що здобула була собі значну популярність на танцютальних вечірках. Вже відомі десятки інших прізвищ інтеліґентів, що закінчують оформлення своїх документів для виїзду.

А скомунізовані наші землячки виїжджають „на родіну", продаючи своє майно, та не знаючи, що за ті їхні гроші вони нічого не зможуть купити „на нашій — не нашій землі".

Бути членом Українського Народного Союзу, значить належати до такої української організації, яка об'єднала в Америці й Канаді найсвідоміші українські сили в один ідейний моноліт та поставила його на службу нашим країнам та нашому поневоленому українському народові!

СЕСІЯ ІСТОРИЧНОЇ КОМІСІЇ „ЗАРЕВО" В ТОРОНТІ

В днях 2—3 липня ц.р. відбулася в Торонті у приміщенні УНО сесія Історичної Комісії „Зарево". Конференцію відкрив голова Історичної Комісії д-р Марко Антонович з'ясовуючи у своєму вступному слові ґенезу та завдання студійних комісій „Зарево". Рівночасно предсідник подякував науковим установам, що зацікавились працями комісій „Зарево" і радо допомагають в методологічних питаннях. Сесію привітав усно голова НТШ в Канаді проф. д-р Є. Вертипорох. Листовні привітання надіслали проф. Оглоблин, що з причини занедужання не міг особисто взяти участи в конференції, проф. В. Дорошенко, проф. Шанковський, проф. Кульчицький й інші.

В першому дні конференції (в суботу) прочитано три доповіді. Першу доповідь виголосив проф. д-р Я. Пастернак. В доповіді звернув прелеґент головну увагу на наукові і псевдонаукові методи в археологічних дослідах. Прелеґент, відомий український археолог, подав історію розвитку археології й археологічних зацікавлень. Як відомо, тільки після відкопання Помпеїв і Геркулянеум в першій пол. XVIII ст. почалася нова ера для археології як науки. З того бо часу розпочалися систематичні розкопи, які опісля привели до створення наукових археологічних методів. Доповідач ілюстрував різні ці методи прокладами із власного досвіду. На сторінках деяких часописів зустрічаємо статті людей, що не ознайомлені з науковими археологічними методами, забирають слово в питаннях дослідів української старини. Такі „студії" приносять тільки загальну шкоду. Доповідач подав цікавий перелік псевдо - наукових теорій, а також приклади, які доводили їхню несуттєвість. З них хочемо згадати такі а) висновки базовані на подібності назви, б) фальшиві інтерпретації історичних джерел без конфронтації з археологічними здобутками, в) спроваджування археологічних дослідів до звичайного і примітивного політиканства, що приносить тільки шкоду українській науці.

Другою з черги була доповідь мґр-а П. Грицака п. н. „Суть українського історичного процесу в Середньовіччі". Прелеґент константував, що час на синтезу цієї нашої доби ще не прийшов. Самого терміну „середньовіччя" наша історіографія не знає, заміняючи його терміном княжа доба. Та цей термін не охоплює доби 6—9 стол. нашої історії. Доповідач підкреслив органічний зв'язок між княжим київським і литовським періодами нашої історії та їх продовження ще в початках козацьких часів та такий самий зв'язок між Руською державою й Україною пізніших часів. В цих основних рямках автор подав цілий ряд надзвичайно влучних зауважень, що знайшли загальне признання в дискусії над доповіддю.

Останню доповідь першого дня сесії відчитав мґр. Любомир Винар н. т. „Молдавська концепція Богдана Хмельницького в роках 1648—53". Доповідач з'ясував значення Молдавії для українського історичного процесу. Вже в XVI ст. покладено перші наріжні камені для козацької молдавської політики (часи Вайди, Івоні Русина, Петра Козака й ін.). В доповіді проаналізовано всі етапи молдавської політики Хмельницького та вичерпно з'ясовано її ґенезу та наслідки. Дискусія зосередилась над заміткою прелеґента, мовляв не слід пов'язувати молдавської політики Хмельницького з його здогадними зв'язками з Кромвелем. На це покищо не маємо потрібних джерел.

Другий день сесії відкрився доповіддю проф. д-ра О. Оглоблина п. н. Василь Капніст. Це була друга частина монографії автора про Капніста, перша частина якої надрукована в Літературно - Науковому Збірнику УВАН, вид. в Ню Йорку. Автор подає внутрішню ситуацію в Україні у XVIII-му сторіччі, зупиняючись зокрема над діяльністю В. Капніста під час подорожі Катерини II в Україну (1787 р.) і на відомій місії Капніста до пруського міністра Герцберґа в 1791 р. Під час тієї поїздки Капніст зондував ґрунт для допомоги Україні у випадку українського повстання проти Росії. Цінна монографія автора „Люди старої України" саме підготовляється до друку, де і буде вміщено окремий розділ про Капніста.

Чергова доповідь д-ра Марка Антоновича „Про діяльність наших шестидесятників" поставила ствердження, що українські громади зактивізувались вже в першій пол. XIX. ст., тільки наші дослідники того часу присвятили їм мало уваги. Наші діячі того часу відомі в першу чергу своїм аполітичним українофільством, а їхня політична діяльність забута. В доповіді прелеґент подав характеристику різних тодішніх груп і їх відношення до різних актуальних політичних проблем того часу. У цікавій дискусії видвигнено потребу джерельного опрацьовання українського культ. - політичного життя другої пол. XIX ст., яка до сьогодні мало розпрацьоване, абстрагуючи від різних темпераментних і суб'єктивних матеріялів (напр. публіцистика д-ра Д. Донцова).

Останню доповідь виголосив д-р П. Стерчо. В доповіді зареєстровано ряд дуже цікавого матеріялу і численні, сьогодні вже призабуті докази про те, що Карпатська Україна в 1919 р. була насильно прилучена до Чехословаччини, в той час, як населення Карпатської України висловила своє недвозначне бажання належати до ЗУНР. В дискусії насвітлено різні питання, в тому також і актуальну проблематику заокеанської карпатської еміґрації, що мало поінформована про актуальні процеси на рідних землях.

Сесію проводив д-р Марко Антонович і в його заступстві д-р Петро Стерчо, а відвідало її — не дивлячись на велику спеку — біля 60 гостей. Певний рівень тієї небуденної імпрези переконливо доказує, що студійна праця комісії „Зарева" не тільки віднотувала свій перший виступ, але має вже перші успіхи у своїй консеквентно проводжуваній роботі.

ЧИТАЙТЕ „СВОБОДУ"

Л. Печинська

РОЗМОВЛЯТИ В БІБЛІОТЕЦІ ЗАБОРОНЕНО

Він звернувся до мене з проханням роз'яснити значення слова „колхоз". Кілька разів зиркнув перед тим на розкриту переді мною книжку з „російськими" літерами й запитав, чи я можу пояснити йому дещо з життя далекого прекрасного світу, що його він оце вивчає і що зветься Росія.

Звичайно, я буваю надто делікатна й не раз за це себе клену, але на цей раз я вибухнула й запитала його по що він називає прекрасною країну, що найгірша хіба в світі, що не має свободи, що тримає своє населення в нужді, що... Я йому досить нагоорила притишеним й'здивим голосом й закінчила, що мені дивно, як такий інтелігентний юнак може говорити речі, з яких навіть „кури сміються".

Юнак виявився дійсно інтелігентний. Він мені сказав, що такого вислову, як „кури сміються" він не знає, і що з моєю гадкою про Росію він дозволяє собі не погодитись. А на потвердження своїх слів, він радо мені покаже, що про Росію пишуть „більш знаючі від нас автори" у книжках, що їх він за останні дні перестудіював у зв'язку з вивченням Росії. Він підсунув до мене своє крісло й із десяток великих ілюстрованих видань про Росію.

— Ну, показуйте!

Він показав. Насамперед великого формату книгу „Ілюстрована історія Росії", фірмовану поважними науковими силами — фахівцями Росії (A Picture History of Russia edited... with the Consultation of Members of the Staff for the intensive study of Contemporary Russian Civilisation of Cornell University).

— Ось, погляньте!

Я поглянула. Виявляється, Росія починається з Києва. Росію гнітили царі, особливо Миколай 2-ий названий „кривавим". За царів населення голодувало, а в 1891-992 роках був великий голод. Все це змінилося, коли прийшли до влади большевики. Ніякого голоду ніколи тепер там не буває — навіть нічого не ділялось в 1932-33 роках. Країною мудро керує Сталін (з десяток світлин великого вождя). Все радіє і благоденствує. Проте, коли білі контрреволюціонери почали винищувати цивільне населення, то Ленін, не завагався „на насилля відповісти насиллям" й утворює „Че-Ка". У Росії панує радість і цвіте вільне життя. Населення багато заробляє. Потопають в добробуті колгоспи, матері користуються особливою опікою, — найновіші здобутки техніки до послуг населення...

— Чи ж не прекрасне це все? — шепоче мені захоплений співбесідник і показує репродукцію з картини, що зображує усміхненого Сталіна з дітьми й з колхозниками.

Я не розглядаю цієї царелюбної картини, а шукаю, що там є про Україну. Ось! Після революції, поруч з польськими й балтійськими теренами, Росія згубила й велику багату Україну. Центральна Рада була іграшкою в руках німців, а про Петлюру сказано лише, що він був антисеміт. Тут же і фото цього „антисеміта". Рятує Україну, звичайно, Щорс, якого „обезсмертнили незчисленні пісні й перекази". Тут же й світлини з презаможних українських колгоспів, де на транспарентах видніють гасла „Хай живе..."

Фінляндці — препогані. Вони загрожували Ленінградові й тому треба було з ними воювати. А ось герби з серпами й молотами трьох балтійських держав, про яких сказано лише, що їх приєднано в 1940 році для зміцнення балтійського кута СССР.

Юнак дивиться на моє розгублене обличчя й підсуває чергову з величезних книжок. Це — історія 2-ої світової війни (World War II in Pictures. The World Publishing Company). Шляхетна Росія хотіла союзу з Англією й Францією, але ці держави її увесь час одурювали. Росія бажала лише невтральности. Порозуміння з Гітлером ніби й не було. А напад на Польщу це зовсім не був „ніж у спину", а тільки рятування населення. Поляки зустрічали большевиків радісно. Большевики увійшли, щоб охоронити українців і білорусів, — їхніх „братів по крові". Зрештою, тоді большевики зайняли лише „совєтські границі з 1918 року". А з Фінляндією Росія дуже натерпілася. Росія нічого не бажала, лише поширити обшир навколо Ленінграду та забрати від Фінляндії один порт, потрібний Росії з стратегічних міркувань. Але злі, чудово озброєні фінляндці не побажали виконати такої дрібниці і через те була війна.

— І це так про Росію в усіх цих книжках? — вказую на купу на його столику. — А це що за видання?

— Це про поштові марки: „Stempography an Instructive Travell Album... by Robert V. Master..." Тут є про російські марки й трохи про саму країну. Погляньте!

Дивлюся. У розділі про Росію довідуюся, що царі й аристократи мучили народ, але працюючі повстали і вбили царя в 1918 році. Тож тепер в Росії все належить державі й ніхто не вільно користатись працею іншого. У СССР за кілька п'ятирічок просвітилося більше як 190 мільйонів людей — третина населення світу. Побудовано фабрики, греблі, — занедбану країну змінено в „модерну механізовану націю". У Москві збудовано новочасну мармурову підземку. У Криму давні палаци змінено в санаторії для робітників. Тож зрозуміло, що під час війни чоловіки й жінки однаково боролись за блискучу перемогу. Про Україну там читаю, як про країну чорнозему. З марок подано одну з Шевченком і одну з будинком Центральної Ради, — пояснивши, що ці марки видано ще до воз'єднання з Совєтським Союзом. Чому тепер не видаються українські марки — не пояснено. Довго дивлюся на цю дивну книгу.

— А ось найвіжча популярна книжка про Росію, недавно видана, — говорить захоплено юнак і протягає мені „Почитаймо про Росію" з світлинами радісного життя колгоспників і радісною працею щасливих робітників у модерних фабриках.

Я вже не дивлюсь ні на цю, ні на інші книжки на його столі. Пробую йому виясняти, що це все пропаганда. Не така пропаганда як в Америці, а нечесна пропаганда. Облудування. Брехня. Неправда.

— А пощо неправду писати? — питає недовірливо юнак.

Я чую, як мені починає посилено стукати серце й, ніжно посміхаючись, пробую лагідно роз'яснити йому, як дитині, що існує інший світ, зовсім неподібний до Америки. Світ, де вільно писати лише те, що подобається диктаторам.

Юнак дивиться ії, наморщивши чоло, намарне намагається зрозуміти. Відчуваю, що говорю в порожнечу, що немає пункту оперття, — настільки чужий він цілому світові, про який говоримо. Але бачу на столі кілька томів давньої і нової совєтської енциклопедії. Питаю його, чи визнає він заслуги перед революцією Троцького. Він визнає. Ага! — то ж нехай погляне під цим гаслом в Енциклопедію. Або про Берію. Чи він знає цю історію з прізвищем Берії? Не знає? І я його питаю, чи можливе таке явище в вільному світі, щоб якогось діяча, дуже відомого, не вміщували в енциклопедію за його дійсні чи уявні політичні, чи навіть кримінальні злочини. Юнак думає й відповідає, що це неможливе. Бо, — каже він, — якщо знана якась особа ще й злочинець, то тим більше його ім'я буде потягати увагу дослідників чи просто цікавих, які по інформації звертатимуться насамперед до енциклопедії.

— А бачите? — нарешті тріюмфую я. — А бачите? Тепер погляньте, що сталося з Берією. Тож з якихось двадцять років Берія займав найвищі щаблі серед совєтських вождів. Він довго очолював НКВД і МВД — основу совєтської держави. У 1952 році він стоїть на шостому місці серед кремлівських можновладців. У 1953, відразу після смерти Сталіна, він деякий час займає друге місце після Маленкова. Потім Берія зникає, як й інші численні совєтські вожді. Нехай собі зникає, але ж він все таки — частина історії. А спробуйте тепер в СССР довідатися щобудь про нього з енциклопедій. Нічого не довідаєтеся! Бо швидко після зникнення Берії, підписники Великої совєтської енциклопедії отримали видруковані інструкції, що в пятому томі енциклопедії вони мусять вирізати дві картки (21-24 сторінки) й на їх місце вмістити надіслані їм сторінки з описом полювання на китів у Берінговім морі. А на 21-24 сторінках саме вміщена була інформація про Берію, з його світлиною, — як близького друга товариша Сталіна. Отож, якщо ви мені не вірите про існування в Росії примусової праці, невільництва, народовбивства, то на прикладах Троцького і Берії мусите признати мені, що свободи науки й свободи слова в Росії не існує.

Юнак погоджується з тим, що свободи науки не існує. Додає, що це дуже негарно, що так не повинно бути.

— А чи тепер ви мені повірите, що ніде в СССР ви не знайдете книжки, де б безсторонньо був поданий опис Америки, бо там всюди Америка представлена, як країна голоду й визиску працівників, як країна крайнього поліційного терору. Зате для закордону себе Росія представляє в книгах, писаних некомпетентними або злої волі авторами, як країну щастя і добробуту. Так як ви можете з таких книжок мати правдиве уявлення про Росію? Не можете!

Юнак каже, що неправдиві книжки не повинні публікуватись. Помовчавши, додає з пристиском, що книжки повинні бути правдиві.

На це я йому кажу, що тепер в Америці публікуються і правдиві книжки про Росію. Але вони наукові, тяжкі, нецікаві. Кожний ж читач хапається за ось такі легкі, популярні пропагандивні видання і з них навчається, яка це добра Росія і які це злі інші народи. І ось такі, як він, юнаки...

І саме у розпалі мого красномовства, до нас підходить урядничка й чемно, але рішуче повідомляє, що тут розмовляти заборонено. Ось і напис про це...

ЗУСТРІЧ ДВОХ СУСІДІВ

Генерал Ґуставо Рояс Пінілла, президент Коломбії в дружній розмові з президентом Еквадору Джозе Марія Веляско Ібарра, під час урочистостей, влаштованих на честь генерала Пінілли у Квіто.

Вільно контролювати податкові заяви, щоб виявити „добродіїв комуністів"

Вашингтон. — Комісія для Досліду Протиамериканської Діяльности в Палаті Репрезентантів дістала від президента Айзенгавера дозвіл сконтролювати податкові заяви деяких запідозрених осіб, щоб можна було викрити тих, ,таємничих ангелів-опікунів', які своїми грішми підтримують комуністів. Голова цієї комісії Френсіс Е. Волтер заявив представникам преси, що комісія скористає з цього дозволу президента, щоб виявити, звідки організації комуністичного фронту дістають фонди на свою діяльність. — Волтер згадав прокомуністичний Конґрес Громадянських Прав, якого представник волів іти до тюрми за образу Конґресу, як виявити, звідки він має фонди на свою діяльність. Тепер Конґресова Комісія зможе дістати матеріяли про фінанси цього комітету, маючи дозвіл президента користати з податкових заяв. Ця Комісія буде також досліджувати фонди того Комітету, який був зорганізований на те, щоб „шукати справедливости" для засуджених до смертної кари атомових шпигунів Джуліюса і Етелі Розенберґів.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ІРВІНҐТОН, Н. ДЖ. — Місячні збори Т-ва ім. І. Франка, відд. 490, відбудуться в суботу, 13-го серпня, о год. 7:30 веч., в залі укр. пресвітерської церкви, 36 Harrison Place. Проситься всіх членів прибути на збори. — О. Чорномаз, секр.

МЕНВІЛ, Н. ДЖ. — Збори Т-ва ім. Т. Шевченка, відд. 349, відбудуться 14 серпня о год. 2. попол. в домі Лісного. — І. Шеґера, предс.; В. Ясіновський, кас.; М. Лісний, секр.

ТОМАСТОН, КОНН. — Т-во Укр. Січ, Відд. 421, буде мати збори 13 серпня в 8 год. в укр. залі. Проситься всіх прийти на збори. — І. Наконечний, предс.; М. Шипінка, кас.; Ю. Береза, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Місячні збори Т-ва Запорозька Січ, Відд 367, відбудуться в неділю, 14. серпня, у церковній залі, о год. 1:30 попол. Проситься членів явитися на збори. Будуть звіт з пікніку і контр. комісії. Довгуючих членів проситься вирівняти свої належитості. Приєднуйте нових членів до Т-ва. — К. Манківський, предс.; Г. Песко, кас.; В. Попович, секр.

КЛІВЛЕНД, О. — Місячні збори Т-ва „Сокіл", Відд. 336, відбудуться в неділю, 14. серпня, о год. 1-ій попол., в У. Н. Домі. Проситься членів прийти на збори та при цьому вирівняти належні вкладки. — Е. Дзядига, рек. секр.

ЗМІНА АДРЕСИ!

Ще раз пригадуємо нашим передплатникам, що змінюють місце свого побуту, щоб одночасно з повідомленням про зміну адреси обов'язково присилали поштовими марками 10 ¢ за виготовлення нової адресової кліші, а члени УНС ще й число свого Відділу.

Адміністрація „Свободи"

ТАРЗАН, ч. 3516. Обманені.

"THERE WAS GREAT CHAOS AFTER THE SHIP EXPLODED," CONTINUED GIBSON. "THE PASSENGERS WERE PANIC-STRICKEN—"

"SHERMAN AND I STRUGGLED WITH THE PLAQUE TO THE EDGE OF THE DECK. SUDDENLY A MAN BECKONED TO US FROM A LIFEBOAT."

"AT FIRST WE THOUGHT WE WERE FORTUNATE AND IMMEDIATELY BOARDED THE BOAT WITH THE PRECIOUS PLAQUE. THEN THE STRANGER QUICKLY WHIPPED OUT A REVOLVER! HE WANTED THE MASTERPIECE!"

— Після експльозії корабля почався страшний хаос, — продовжував Джібсон. — Пасажирів опанувала паніка.

— Шерман і я пробилися з диском на край покладу. Раптом якийсь чоловік замахав до нас рукою із ратункового човна.

— В першій хвилі ми подумали, що маємо щастя, і з дорогоцінним диском сіли до човна. Тоді незнайомець витягнув револьвер! Він жадав диска!